

Anmeldelser

Finn Madsen, *Sikkerhedspolitik i 80'erne – Danmarks alternativer i internationalt perspektiv*, 3. udg., Herning: Forlaget Systime, 1986, 212 s., 98,00 kr.; Finn Madsen, *Tekster til sikkerhedspolitik i 80'erne*, Herning: Forlaget Systime, 1986, 253 s., 58,00 kr.

Bøgernes sigte er ifølge forfatterens forord i første række undervisningen i samfundsfag og historie i gymnasiet, på HF, seminarierne og lignende undervisningsniveauer. I overensstemmelse hermed vil denne anmeldelse bygge på mine erfaringer som underviser i samfundsfag og historie i gymnasiet.

Det sikkerhedspolitiske tema og øst-vestperspektivet indgår i nogen udstrækning som obligatorisk emne. Elever og lærer kan derudover vælge at arbejde mere indgående med emnet, eventuelt i form af et speciale, hvor der må anvendes i alt 40 undervisningstimer på gennemgang af fællesstof og udarbejdelse af elevopgaver i tilknytning hertil.

Set fra min katederposition har interessen for emnet været kraftigt svingende. Frem til begyndelsen af 1970erne var der en betydelig interesse for emnet stimuleret af Cubakrise, Tysklandsproblemet, Tjekkoslovakiet 1968 og diskussionerne omkring Seidenfadenrapporten. Derefter gled dansk sikkerhedspolitik og øst-vest dimensionen i betydelig udstrækning i baggrunden til fordel for nord-syddimensionen. I 1980erne er interessen så vendt forstærket tilbage især kulminerende omkring 1982/1983, men stadig stimuleret af stjernekrigsprojektet, det sikkerhedspolitiske spil i Folketinget osv.

De 17-19 årige har et stærkt behov for at forholde sig moralsk til samfundsmæssige problemer, og de sikkerhedspolitiske spørgsmål er velegnede hertil, hvis de fremtræder tilstrækkeligt entydigt og provokerende. På den anden side svigter undervisningen, hvis den ikke konfronterer den moralsk fremprovokerede interesse med faktisk stof og lærer eleverne at analysere de sikkerhedspolitiske enkeltspørgsmål i en bredere sammenhæng.

Til rådighed for undervisningen har vi haft en bred og meget broget vifte af litteraturmuligheder. De magre anskaffelseskonti har netop inden for det sikkerhedspolitiske tema haft aflastningsmuligheder rækkende fra de helt gratis publikationer udgivet af Forsvarets Oplysningstjeneste til de SNU-støttede »dumpingprispublikationer« som for eksempel Mellemfølgelig Samvirkes udgivelse af SIPRIårbog mv. Det har altså ikke skortet på litteraturmuligheder, og til trods for, at disse publikationer har været skrevet for en anden målgruppe end gymnasiet, er de blevet flittigt anvendt her. Dette gælder vist ikke mindst Heuerlins *Hvorfor våben*. Men det er klart, at litteratur, der er specielt tilskåret i forhold til det gymnasiale undervisningsniveau, er at foretrække.

Her er Finn Madsens fremstilling af øst-vestforholdet og dansk sikkerhedspolitik det bedste produkt. Jeg har anvendt fremstillingen siden 1. udgaven udkom i

Anmeldelser

Finn Madsen, *Sikkerhedspolitik i 80'erne – Danmarks alternativer i internationalt perspektiv*, 3. udg., Herning: Forlaget Systime, 1986, 212 s., 98,00 kr.; Finn Madsen, *Tekster til sikkerhedspolitik i 80'erne*, Herning: Forlaget Systime, 1986, 253 s., 58,00 kr.

Bøgernes sigte er ifølge forfatterens forord i første række undervisningen i samfundsfag og historie i gymnasiet, på HF, seminarierne og lignende undervisningsniveauer. I overensstemmelse hermed vil denne anmeldelse bygge på mine erfaringer som underviser i samfundsfag og historie i gymnasiet.

Det sikkerhedspolitiske tema og øst-vestperspektivet indgår i nogen udstrækning som obligatorisk emne. Elever og lærer kan derudover vælge at arbejde mere indgående med emnet, eventuelt i form af et speciale, hvor der må anvendes i alt 40 undervisningstimer på gennemgang af fællesstof og udarbejdelse af elevopgaver i tilknytning hertil.

Set fra min katederposition har interessen for emnet været kraftigt svingende. Frem til begyndelsen af 1970erne var der en betydelig interesse for emnet stimuleret af Cubakrise, Tysklandsproblemet, Tjekkoslovakiet 1968 og diskussionerne omkring Seidenfadenrapporten. Derefter gled dansk sikkerhedspolitik og øst-vest dimensionen i betydelig udstrækning i baggrunden til fordel for nord-syddimensionen. I 1980erne er interessen så vendt forstærket tilbage især kulminerende omkring 1982/1983, men stadig stimuleret af stjernekrigsprojektet, det sikkerhedspolitiske spil i Folketinget osv.

De 17-19 årige har et stærkt behov for at forholde sig moralsk til samfundsmæssige problemer, og de sikkerhedspolitiske spørgsmål er velegnede hertil, hvis de fremtræder tilstrækkeligt entydigt og provokerende. På den anden side svigter undervisningen, hvis den ikke konfronterer den moralsk fremprovokerede interesse med faktisk stof og lærer eleverne at analysere de sikkerhedspolitiske enkeltspørgsmål i en bredere sammenhæng.

Til rådighed for undervisningen har vi haft en bred og meget broget vifte af litteraturmuligheder. De magre anskaffelseskonti har netop inden for det sikkerhedspolitiske tema haft aflastningsmuligheder rækkende fra de helt gratis publikationer udgivet af Forsvarets Oplysningstjeneste til de SNU-støttede »dumpingprispublikationer« som for eksempel Mellemfølgelig Samvirkes udgivelse af SIPRIårbog mv. Det har altså ikke skortet på litteraturmuligheder, og til trods for, at disse publikationer har været skrevet for en anden målgruppe end gymnasiet, er de blevet flittigt anvendt her. Dette gælder vist ikke mindst Heuerlins *Hvorfor våben*. Men det er klart, at litteratur, der er specielt tilskåret i forhold til det gymnasiale undervisningsniveau, er at foretrække.

Her er Finn Madsens fremstilling af øst-vestforholdet og dansk sikkerhedspolitik det bedste produkt. Jeg har anvendt fremstillingen siden 1. udgaven udkom i

1981 og har haft meget gode erfaringer med både denne og 2.udgaven fra 1982. I parentes bemærket præsterede han i 1982 også at udkomme med en udmærket lærebog om de nordamerikanske indianeres historie i det 19. århundrede. Alle bøgerne var skåret over samme læst, således at ca. en tredjedel bestod af Finn Madsens "grundbogsframstilling", medens de resterende sider var helliget diverse illustrerende tekster, tabeller og tegninger tematisk ordnet i forhold til »grundbogen«.

Inden for overskuelige rammer, i alt et par hundrede sider, gav 1. og 2.udgaverne en god balance, og i specialesammenhæng kunne der inden for de tidsmæssige rammer nok blive plads til at inddrage supplerende stof for eksempel af mere teoretiserende art. Bøgerne udkom med »Systimefart«, således at teksterne stadig var aktuelle, når brugerne fik dem i hånden. Derudover var der tale om billige skrivemaskineoffset produktioner, som man kunne tillade sig at udskifte, inden de blev for forældede. Der var kort sagt tale om gode arbejdsbøger.

Medens 2.udgaven bestod af 1.udgaven plus et par supplerende afsnit, er den foreliggende 3.udgave mere end blot en revision. Alle kapitlerne er blevet gennemskrevet, og næsten alle teksterne er nye i forhold til 2.udgaven. »Skrivemaskinesatsen« er erstattet med rigtig tospaltet »bogtrykkersats«. Fremstillingen er nu blevet virkeligt gennemillustreret ikke blot med tegninger, men også med diverse fotos. Det reelle omfang er ca. tredoblet, og det samme er prisen, trods nyhvervet tilskudsstatus i forhold til SNU. Kort sagt er den uambitiøse arbejdsbog nu blevet til et ambitiøst værk. Det er altså naturloven for lærebøgers normale udvikling, der nu også har sat sig igennem for dette værks vedkommende. Det kan man jo så alt efter temperament blive imponeret eller lidt ærgerlig over.

Med bogprisernes almindelige udvikling i perioden må det foreliggende værk stadig betragtes som et fordelagtigt køb. Man får meget for pengene, og værket bør bestemt anskaffes både til skolebiblioteket, fagllokaler samt til lærernes egen boghylde. Hvis der er råd endvidere i et enkelt klassesæt til brug i forbindelse med specialeskrivning. Som egentlig lærebog for eleverne har 3.udgaven dog nok sprængt det muliges rammer, både hvad angår de fastfrosne konti for anskaffelse af undervisningsmidler og de tidsmæssige rammer inden for hvilke, undervisningen i emnet må foregå. De to bind kan købes separat, så der er selvfølgelig en mulighed for at nøjes med at købe selve grundbogsframstillingen, men herved mister man et vigtigt pædagogisk element.

I første halvdel af grundbogsframstillingen præsenteres den internationale baggrund, og i anden halvdel forskellige aspekter ved dansk sikkerhedspolitik. Fremstillingen er stramt disponeret i en række tematisk afgrænsede kapitler, som undertiden får næsten leksikalsk karakter. Afsnittene kan stå alene, og de forskellige kapitler »trækker« kun i ringe udstrækning på hinanden. I tekstsamlingen er der ligeledes tale om en stram gruppering i forhold til grundbogens afsnit. Strukturen er altså meget velegnet til mangfoldiggørelse via fotokopiering. De enkelte afsnit i grundbogen har karakter af gode sammenfatninger af den eksisterende faglitteratur, som ydermere præsenteres i tilknytning til hvert kapitel. Det dokumenterer forfatterens brede belæsthed, men der er ingen vejledning i form af sondring mellem lettere og sværere tilgængelig litteratur. En del af litteraturen er

faktisk for svært tilgængelig for gymnasieelever. En betydelig del af den litteratur, der henvises til er fra 1982/83, og dette svarer også til hovedvægten i grundbogsafsnittene. Der er kommet mere aktuelle problemstillinger ind først og fremmest i gode afsnit om atomkrigens scenarier og stjernekrigsdebatten. Men generelt ligger hovedvægten på 1982/83 litteraturen.

Dette er naturligt nok set i forhold til litteraturens tyngde og den sikkert noget længere produktionstid på denne revision, men det betyder, at bogens verdensbillede snart vil virke lidt forældet. Dette gælder tydeligst for den »aktuelle« tekstsamling. Gorbatsjov optræder således på bøgernes forsidefoto. Men der gives reelt intet grundlag for en vurdering af, om lederskiftet i USSR vil få internationale sikkerhedspolitiske konsekvenser. Det er ikke tilfredsstillende for gymnasieelever at blive spist af med Andropovs fjendebillede. Ligeledes synes jeg, at bogens billede af Reagan-styret i for høj grad er bundet til de første præsidentår. Det gør det svært for eleverne at forstå Reagans senere forsøg på at optræde i rollen som fredsdue. Det i forvejen meget store bogværk skal altså suppleres yderligere, hvis elevernes krav om aktualitet skal imødekommes.

Sproget er klart og gennembearbejdet, og man skal lede med lup for at finde utilgængelige sætninger. Ydermere er grundbogen forsynet med en ordliste, hvor en del af begreberne forklares. I tekstsamlingen er sværhedsgraden selvfølgelig ret varierende lige fra det rene talesprog til vanskelige teoretiserende tekster. Finn Madsen har løst dette problem ved at anbringe ordforklaringer i tilknytning til de enkelte tekster. I tekstsamlingen er der endvidere arbejdsspørgsmål til tekstgrupperingerne. Der er således gjort meget for at gøre bogen tilgængelig for eleverne. Det eneste, der mangler i denne henseende, er et egentligt stikordsregister, der kunne give mulighed for at arbejde mere åbent med grundbogs- og tekstkonfrontationer.

Bjarne W. Frederiksen
Risskov Amtsgymnasium
Århus

Flemming Mikkelsen (red.), *Protest og oprør*, Århus: Forlaget Modtryk, 1986, 365 s.

En gruppe på 14 forskere (historikere, sociologer, politologer og en enkelt jurist) har sammen arbejdet på en antologi om emnet ”protest og oprør” i Danmark. Den periode, der behandles, strækker sig fra omkring 1730 frem til i dag. Det er blevet til ialt 12 solide og veldokumenterede forskningsbidrag, der alle indeholder nyt og relevant materiale til belysning af et emnefelt, der ikke tidligere i Danmark har været gjort til genstand for en så ekstensiv og grundig udforskning i en samlet publikation.

Som det ofte er tilfældet med så store antologier, er det umuligt i en almindelig anmeldelse at behandle bidragene under ét, ligesom det heller ikke kan lade sig